ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތް

- ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު: 2019/HC-A/400
- އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް: ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
- އިސްތިއުނާފު އަރުވިނު ފަރާތް: މުޙީން މުޙައްމަދު، ދަފްތަރު ނަންބަރު 2646 / ކ. މާލެ (A070756)
- މައްސަލައިގެ ބާވަތް: [illegible]

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:
އިސް ފަނޑިޔާރު ހާތިފް ހިލްމީ
ފަނޑިޔާރު ޝުޢައިބް ހުސައިން ޒަކަރިއްޔާ
ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު

ނިމުން ތާރީޚު: 11 ރަބީޢުލްއާޚިރު 1443 / 16 ނޮވެންބަރު 2021

ހައިކޯޓުގައި މައްސަލަ ނަޒަރުސާނީ ކުރެވުނު ތާރީޚު: 18 ޝަޢްބާން 1440 / 19 އޭޕްރީލް 2019

އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:

- ނަންބަރު: 564/Cr-C/2013
- ނިޔާކުރި ކޯޓު: ކްރިމިނަލް ކޯޓު
- ދަޢުވާ: [illegible] ޚިލާފު އަމަލެއް ހިންގުން
- ހުށަހެޅުނު ތާރީޚު: 08 މޭ 2013
- ނިމުނު ތާރީޚު: 06 ޖަނަވަރީ 2015

[illegible] - [illegible] - [illegible]:

22/2010 ([illegible] ޤާނޫނު) ގެ 42 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) އަދި (ރ) - [illegible]

[illegible] އިސްތިއުނާފުކުރުން

- އިސްތިއުނާފު ހުށަހެޅި ފަރާތުގެ ހުށަހެޅުން: މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

ތަޢާރުފު:

1. މި މައްސަލައަކީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 564/Cr-C/2013 ޤަޟިއްޔާ ނިމުނުގޮތާމެދު ހިތްހަމަ ނުޖެހިގެން، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ފަރާތުން އެ ފާސްކުރި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރުމުން، [illegible] މުޙައްމަދުގެ މައްޗަށް [illegible] [illegible] މައްސަލައެކެވެ.

ކަންހިނގާފައިވާ ގޮތް:

2. މުޙީން މުޙައްމަދު، ހުޅުމާލެ ފްލެޓް [redacted] ގައި އުޅުނުއިރު، އޭނާގެ [illegible] 5 (ފަހެއް) އަހަރުގެ ކުޑަކުއްޖަކާމެދު ތަފާތު އެކި ދުވަސް މުޙީން ޖިންސީ އަމަލު ހިންގާފައިވާ ކަމަށް ބުނެ، ޤާނޫނު ނަންބަރު: 12/2009 (ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އުޞޫލުތަކަކަށް ޢަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނު) ގެ 09 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާ [illegible] އެ މާއްދާގެ (ށ) ދަށުން މުޙީން މުޙައްމަދުގެ މައްޗަށް [illegible] [illegible] ހުރި ކުޑަކުއްޖަކާމެދު ޖިންސީ އަމަލެއް ހިންގާފައިވާ ކަމުގެ ދަޢުވާ، 07 ޖޫން 2013 ވަނަ ދުވަހު، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ފަރާތުން ކްރިމިނަލް ކޯޓުގައި ހުށަހަޅާފައެވެ. މުޙީން މުޙައްމަދުގެ މައްޗަށް ކުށް ސާބިތުވާކަމަށް، 06 ޖަނަވަރީ 2015 ވަނަ ދުވަހު ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ޙުކުމްކޮށްފައިވެއެވެ. މިއީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ފަރާތުން އެ ފާސްކުރި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކުރުމުން ބެލި އިސްތިއުނާފީ މައްސަލައެވެ.

ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނިންމުން:

3. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 564/Cr-C/2013 ޤަޟިއްޔާ ނިންމާފައިވަނީ،

> "[illegible] ދަފްތަރު 2646 މުޢީން މުޙައްމަދުގެ [illegible] [redacted] [illegible] [redacted] (5 [illegible]) [illegible] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2009 ([illegible])ގެ 47 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [redacted] [illegible] ދަފްތަރު 2646 މުޢީން މުޙައްމަދުގެ [illegible] މި ޤަޟިއްޔާ ނިންމައިލީމެވެ."

މިހެންނެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކާއި، އެ ނުކުތާތަކަށް ދީފައިވާ ޖަވާބު:

4. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 564/Cr-C/2013 ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކުރައްވަމުން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ފަރާތުން 02 (ދޭއް) އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާ ހުށަހަޅާފައިވެއެވެ. މިގޮތުން ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ،

(ހ) ފުރަތަމަ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާއަކީ، މައްސަލައިގައި ޤާނޫނު ނަންބަރު: 12/2009 (ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އުޞޫލުތަކަށް އަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނު) ގެ 47 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)، (ށ)، (ނ) އާއި (ރ) ގައި ބުނާފަދަ ހާލަތު ހުރިހާލަތެއް، އެހާލަތަކަށް ރިޢާޔަތްކޮށްފައިނުވާކަން މައްސަލަ ނިންމާފައިވުން ކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ.

(ށ) ދެވަނަ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާއަކީ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 143 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި "މަތީ ދަރަޖައިގެ ކޯޓުން ނިންމާ ނިންމުމަށް ދަށު ކޯޓުތަކުން ތަބާވާންވާނެ" ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2017/HC-A/113 އާއި، 2015/HC-A/150 އާއި، 2014/HC-A/274 އާއި، 2012/HC-A/129 އާއި 2012/HC-A/14 އާއި 2015/HC-A/150 ޤަޟިއްޔާއިން ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލަށް ރިޢާޔަތްކޮށްނުލައި މައްސަލަ ބަލައިދިނުމުގައި ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ނުކުތާއެވެ.

5. މި ނުކުތާތަކުގެ ތަފްސީލުގައި ދުވިން ދިފާޢުގެ ފަރާތުން މައިގަނޑު ގޮތެއްގައި ބުނެފައިވަނީ، ޤާނޫނު ނަންބަރު: 12/2009 (ކުޑަކުދިންނަށް ޖިންސީ ގޯނާކުރާ މީހުންނާމެދު ޚާއްޞަ އުޞޫލުތަކަށް އަމަލުކުރުމުގެ ޤާނޫނު) ގެ 47 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)، (ނ) އަދި (ރ) އަކީ ތާވަލު 5 (ފަހެއް) ހުރި ކަމުގައި ނުބެލެވޭނެކަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު: 2014/HC-DM/01 ޤަޟިއްޔާއިން ބުނުމުން އެކީގެ ކަމަށާއި، ކުށުގެ ބޮޑުމިނުގެ ބަޔާން ނަގާފައިވާތީ ފުރުޞަތުގެ މަޞްލަޙަތުގެ ތެރޭގައި ކަނޑައަޅާފައިވުން، ދެ އިސްތިޤުލާލު ކުރުން ޤަދަރު ފުލުހުންގެ މަސްއޫލިއްޔަތުގެ ބާރުވެރިކަމާއި އިންޒާރުދިނުމުގެ ނުކުތާގެ އެންމެންނަށް ކަމަށާއި، ޤާނޫނާ ނިޔަވަން ދިރާސާކޮށް އަދި ފަސްގެރުން ފާހަގަކުރި ނުކުތާތަކަށް ބެލުމުން އޮތް ނުކުތާގެ އެއް ނުކުތާތަކަށް އެކަށީގެންވާކަމާއި، ކޯޓުން ހުށަހެޅުމެއް ނުކުތާތަކަށް އެކަށީގެންވާ ކަމަށް އެކަށީގެންވާ ކަމެއް ދިފާޢަށް ޤާނޫނު ދިރާސާ ކުރުމުގެ ބައެއް ކަމެއް. އަދި ކުށުގެ ބައިވެރިވާ އާދައިގެ މުޅިއަދު

އެވާހަކަތަށް ބަލައިދީފައި ނުވުމުން ކުއްޖާގެ ބައްޕައާއި އާމިނަތު މުނާގެ ހެކި ބަހަކީ ތަފާތު ހެކިބަހެއްގެ ގޮތުގައި ވަޒަން ނުކުރެވޭނެކަމަށާއި، ކުއްޖާގެ މާމަ އާއި ކުއްޖާގެ ދައްތަގެ ހެކިބަހުން، ކުއްޖާ ވަކިން ކޮޓަރިއަށް ވައްދައިގެން ގުޅުމެއް ހިންގަން ފުރުސަތު އެގޮތަށް ނޫންނާނެ ކަމަށް ބުނެފައިވާ ކަމަށާއި، ކުއްޖާގެ ސައިކޮލޮޖިކަލް އެސެސްމަންޓް ރިޕޯޓުން ކުއްޖާގެ އުމުރާ ނުގުޅޭ ވަރަށް ކުއްޖާއަށް ޖިންސީ ގުޅުމުން އަސަރުކޮށްފައި ނުވާކަން އެނގޭ ކަމަށާއި، ކުއްޖާގެ ޖިންސީ ގުޅުންތަކުގައި ކުށަކަށް ރިއްސާ ބުނާ ފުރަތަމަ މީހުން މުޙައްމަދު ކުރިކަމަކުން ރިޕޯޓާ ރިޕޯޓްކުރުމަކުން ނަފްސާނީ އިންޓަވިއުތަކުން ނުނިކުމުން ކަމަށާއި، އެފަދައިން ރިޕޯޓުކަމަ އެކަތުގެ ހިސާބުން ފެންނަން ހުންނަންޖެހޭ ކަމަށާއި، އެ ވާހަކަ ދެކުނުން ދުވަހާއި ޖެހިގެން އަހަރުވަނަ ޑޮކްޓަރަށް ދައްކާފައިވާ ކަމަށެވެ. އަދި ކުއްޖާއާމެދު ހިންގާކަމަށް ދައުރުން ބުނާ އަމަލެއް ދަރުކޮށްގައި ކަރަ ދައުވާއިންވެސް އެނގެން ނުޖެހޭކަމަށާއި ދައުވާގެ އިސްތިއުނާފު ޤާނޫނު އުސޫލުގެ 15 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި (ށ) އަށް ރިޢާޔަތްކުރާއިރު މި ދައުވާ މުފީން މުޙައްމަދުގެ ދެކޮޅަށް ސާބިތުކުރުވުން އެއްވެސް ހަމައެއް ނެތް ކަމަށެވެ. އަދި ކްރިމިނަލް ކޯޓުގައި ކޮށްފައިވާ ހުކުމަކު ވަރަކު ގެންނަންޖެހޭ ސަބަބެއް ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅުއްވައިދިނުމަށާއި، މައްސަލަ އިސްތިއުނާފަށް ހުށަހަޅާފައިވާ މުއްދަތު ޤާނޫނުން ނުފެތޭނަމަވެސް، ދައުވާ ކުރިއަށް ގެންދިޔުން ހަމައެއް ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅައި ދައުވާ ފަދަ ބާޠިލްކުރެއްވުމަށް މުފީން މުޙައްމަދުގެ ފަރާތުން އެދިފައެވެ.

މުފީން މުޙައްމަދުގެ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ އިޢުތިރާޟީ އިސްތިއުނާފު

6. މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފު ކުރައްވާ މުފީން މުޙައްމަދުގެ ފަރާތުން އިޢުތިރާޟީ އިސްތިއުނާފެއް ހުށަހަޅާފައެވެ. މުފީން މުޙައްމަދު ހުށަހަޅާފައިވާ އިޢުތިރާޟީ އިސްތިއުނާފަކީ، މި މައްސަލަ ދިފާޢު ކުރުމުގެ ގޮތުން ބަލައިގަނެވޭ އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ކަމަށެވެ. މިގޮތުން ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 564/Cr-C/2013 ޤަޟިއްޔާ އަށް ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ 06 ޖަނަވަރީ 2015 ގައި ކަނޑައެޅި

އެ ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފަށް ހުށަހަޅުއްވުމުގެ އެންމެ ފަހުގެ ތާރީޚަކީ 21 ޖަނަވަރީ 2015 ކަމަށެވެ. ވީމާ މި މައްސަލަ މިހާރު ކުރިއަށް ނުގެންދެވޭނެކަމަށެވެ.

7. މި ނުކުތާއާ ގުޅިގެން ދައުލަތުން ބުނެފައިވަނީ، މި މައްސަލައިގެ ޙުކުމް 2015 ވަނަ އަހަރުގައި ކުރެވުނުނަމަވެސް، މައްސަލައިގެ ނިންމުމާއި، ޙުކުމާއި އަދި ސަޓިފައިޑް ނިންމުމުގެ ކޮޕީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހަށް ފޮނުއްވިފައިވަނީ 2019 ވަނަ އަހަރުގެ މާރިޗު މަހުގެ 21 ވަނަ ދުވަހު ކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ ހުއްދައަށް އެދި ހުށަހަޅުއްވުމުން އެ ހުއްދަ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ދީފައިވާކަމަށެވެ.[1]

8. މި އިޖުރާއީ އިޢުތިރާޟުގައި، މި އިޖުރާއީ އިޢުތިރާޟާ ގުޅިގެން ދައުލަތުން ދައްކަވާ ވާހަކަތަކަށް ޝަރީޢަތުގައި، ދުޝިން މުޙައްމަދު [illegible] [illegible] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 564/Cr-C/2013 ޤަޟިއްޔާގައި ޙުކުމްކުރައްވާފައިވަނީ 06 ޖަނަވަރީ 2015 ގައެވެ. މި ޙުކުމް ކުރިއިރު ހައިކޯޓަށް މައްސަލަ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އޮންނަ މުއްދަތު ކަނޑައަޅާފައިވާ ޤާނޫނު ނަންބަރު: 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު) ގެ 42 ވަނަ މާއްދާގައެވެ. މާއްދާގައި ޤާއިމުކުރެވިފައިވާ ދަށު ކޯޓުން ނިންމާ މައްސަލައެއް އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އޮންނަ މުއްދަތު ގުނުމުގެ އެ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރުގައި ލިޔެފައިވަނީ،

> "އެ މައްސަލައެއް ނިންމި ދާއިރާގައި ޤާއިމުވެފައިވާ ދަށު ކޯޓުތަކުންނަމަ، އެ މައްސަލައެއް ނިންމި
> ދުވަހުން ފެށިގެން 90 (ނުވަދިހަ) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި."

---

[1] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު: HC-IH/2019/62 އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ ހުއްދަ.

މިފަދައިންނެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ކޯޓުން ނިންމާ މައްސަލަތައް އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އޮންނަ މުއްދަތަކީ އެ މައްސަލަ ނިންމި ދުވަހާއި މުއްދަތު ހަމަވާ ދުވަހާއި އެ ދެދުވަސް އެކުލެވޭ ގޮތަށް ސަރުކާރު ބަންދު ދުވަސްތައް ނުހިމަނާ އޮންނަ 90 (ނުވަދިހަ) ދުވަހުގެ މުއްދަތެވެ.[2] މި މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ދައުލަތުން ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 564/Cr-C/2013 ޤަޟިއްޔާ އިސްތިއުނާފުކޮށްފައެއް ނުވެއެވެ. އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އޮންނަ މުއްދަތު ހަމަވުމަށްފަހު މައްސަލަ ހައިކޯޓަށް ބަލައިގަތުމާ ގުޅޭގޮތުން އަމަލުކުރަންޖެހޭ ގޮތް ބަޔާންކޮށްދީފައިވަނީ، އެ މާއްދާގެ (ރ) އާއި (ބ) ގައެވެ. މި ގޮތުން އެ އަކުރުތަކުގައި ބުނެފައިވަނީ،

> "(ރ) އަމިއްލަ ބާރު ނުފޯރާފަދަ ސަބަބަކާހުރެ މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރާ މުއްދަތުގައި ހުށަހަޅަން ނުކުޅެދިއްޖެނަމަ، އެ މައްސަލައެއް ހުށަހަޅަން ނުކުޅެދުނު ސަބަބަކީ ހައިކޯޓުން ޤަބޫލުކުރާ ސަބަބެއް ކަމުގައިވާނަމަ، މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރާ މުއްދަތު ހަމަވުމަށްފަހުގައިވިޔަސް، ބަލައިގަތުމުގެ އިޚްތިޔާރު ހައިކޯޓަށް ލިބިގެންވެއެވެ.
>
> (ބ) މި މާއްދާގެ (ރ) ގައި ބަޔާންކުރާ ސަބަބަކާހުރެ މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރާ މުއްދަތުގައި ހުށަހަޅަން ނުކުޅެދުނުކަމުގައިވާނަމަ، ހައިކޯޓަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] ލިބިގެންވެއެވެ."

މި ފަދައިންނެވެ. އެ މައްސަލަ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އޮންނަ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި އިސްތިއުނާފު ނުކުރެވުނު ސަބަބުތަކެއް ދައުލަތުން ބުނެފައިވޭ، އެ މައްސަލައިގެ ޙުކުމް 06 ޖަނަވަރީ 2015 ވަނަ ދުވަހު ކުރިއަށްގޮސް، އެ މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތް ނިންމުމާމެދު [illegible] ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން [illegible] 2019 ވަނަ އަހަރުގެ މާރިޗު މަހުގެ 21 ވަނަ ދުވަހު ކަމަށްވާތީއެވެ.[3] އެ މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތް ނިންމުމާމެދު

---

[2] ޤާނޫނު ނަންބަރު: 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު) ގެ 42 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރާއި، އެ މާއްދާގެ (ރ) އަށް ރިޢާޔަތްކޮށް.

[3] ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ނަންބަރު: 196-A1/95/2019/271 (29 އޮކްޓޫބަރު 2019) ސިޓީ

ރިޕޯޓު ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހަށް 21 މާރިޗު 2019 ގައި ލިބުނުކަމަށްވިޔަސް، ދައުލަތުން އެ މައްސަލަ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ހުށަހަޅަން އުޅުއްވާފައިވަނީ 29 އޭޕްރިލް 2019 ގައެވެ. ޤާނޫނު ނަންބަރު: 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުޑީޝަރީގެ ޤާނޫނު) ގެ 42 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) ގެ ދަށުން އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ މުއްދަތުން އެތެރެއިން، އެ މައްސަލަ އިސްތިއުނާފު ނުކުރެވި ދިޔަ ސަބަބު ހައިކޯޓަށް ޤަބޫލު ކުރެވޭ ގޮތަކަށް ސާބިތުކޮށްދީފައިނުވާތީ، އެ ހުށަހެޅުން އެދި ހުށަހަޅާ ފަރާތުގެ ޙައްޤު ގެއްލޭނެއެވެ.

9. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 564/Cr-C/2013 ފާސްކުރައްވައި ޙުކުމްކުރައްވާފައިވަނީ 06 ޖަނަވަރީ 2015 ވަނަ ދުވަހުއެވެ. އެ މައްސަލަ އިސްތިއުނާފު ނުކުރެވިދިޔަ މައިގަނޑު ސަބަބުކަމަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން ބަޔާންކުރެއްވީ، އެ މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނުދުވަހުގެ ރިޕޯޓު ނުލިބިގެންނެވެ. ޤާނޫނު ނަންބަރު: 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުޑީޝަރީގެ ޤާނޫނު) ގެ 42 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ، ދަށު ކޯޓުތަކުން ނިންމާ މައްސަލައެއް ނިމޭ ދުވަހުން ފެށިގެން 14 (ސާދަ) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި، އެ މައްސަލައެއް ނިންމި ގޮތުގެ ރިޕޯޓު މައްސަލައިގެ ފަރާތްތަކަށް ލިބޭނެ އިންތިޒާމު އެ ކޯޓުން ހަމަޖައްސަންވާނެކަމަށެވެ. މިހެން ވީމާ، އެ މާއްދާގެ ދަށުން ކޯޓުތަކުން މަސްއޫލިއްޔަތު ފުރިހަމަކުރަންޖެހޭނީ، މަސްއޫލިއްޔަތު އަދާ ފުރިހަމަކޮށްދިނުމަށް އެ ރިޕޯޓު ލިބޭނެ އިންތިޒާމު ހަމަޖެއްސުމެވެ. އަދި އެ ރިޕޯޓު ލިބިގަތުމަށްޓަކައި، އެ ރިޕޯޓަށް އެދުމުގެ ޒިންމާ އެ ރިޕޯޓު ބޭނުންވާ ފަރާތުގެ ޒިންމާއަކަށެވެ. މި މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނުދުވަހުގެ ރިޕޯޓު ލިބިގަތުމަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން އެދިފައިވަނީ 23 މޭ 2017 ގައެވެ.[4] އެއީ އެ މައްސަލައިގެ ޙުކުމްކުރި ދުވަހުން ފެށިގެން 867[5] ދުވަސް ފަހުންނެވެ. އެ މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނުދުވަހުގެ ރިޕޯޓު ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހަށް ލިބިފައިވަނީ 21 މާރިޗު 2019 ގައެވެ.

---

[4] ހައިކޯޓުން ގެނައި މި މައްސަލައިގެ ހުއްޖަތުގެ މައްސަލައިގެ ތެރެއިން [illegible] ނަންބަރު: 145-P/95-CR/2019/100 (10 ޖުލައި 2019) ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ސިޓީ.

[5] މުއްދަތު ގުނުމުގައި ފެށޭ ދުވަހާއި، ނިމޭ ދުވަސް ނުހިމަނައި.

އެ މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނުކޮޅުގެ ރިޕޯޓު ލިބިގަތުމަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން އެދުނު އިރު، ފުރަތަމަ މަރުޙަލާގެ ކޯޓުތަކާއި ޓްރައިބިއުނަލްތަކުން ނިންމާ ނިންމުންތަކަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އޮތް މުއްދަތަކީ، އެ ނިންމުން ނިންމި ދުވަހާއި މުއްދަތު ހަމަވާ ދުވަހާއި އެ ދެމެދަށް އަންނަ ސަރުކާރު ބަންދު ދުވަސްތައް ނުހިމަނާ[6] 10 ދުވަހުގެ މުއްދަތެވެ. އެކަމަކު ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން އެ މައްސަލަ އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ މުއްދަތަށް އެދިފައިވީ އެ ރިޕޯޓު ލިބުނުތާ 38[7] ދުވަސް ފަހުންނެވެ. ވީމާ، އެ ރިޕޯޓު ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން ލިބުމަށްފަހުގައިވެސް، އެކަށީގެންވާ މުއްދަތެއްގެ ތެރޭގައި އެ މައްސަލަ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން މަސައްކަތްކޮށްފައެއް ނުވެއެވެ.

10. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ މި އަމަލުތަކަށް ބަލާއިރުގައި، އެ އޮފީހުން އެ މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނުކޮޅުގެ ރިޕޯޓު ލިބިގަތުމަށް އެދިފައިވަނީ، އެ މައްސަލަ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އޮންނަ މުއްދަތަށް ފަހުގައެވެ. އެ މައްސަލަ ނިންމުމަށްފަހު، އެ މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތް ނިމުނުކޮޅުގެ ރިޕޯޓަށް ނުއެދި 2 އަހަރަށްވުރެ ގިނަ ދުވަސް [illegible] [illegible] ސަބަބެއް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން ބަޔާންކޮށްފައެއް ނުވެއެވެ. އަދި އެ ރިޕޯޓު ލިބުމުންވެސް އެ މައްސަލަ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުން އަވަސްކޮށްފައެއް ނުވެއެވެ. ވީމާ، މި މައްސަލައިގައި އިސްތިއުނާފު [illegible] [illegible] އިޖުރާއީ [illegible] ބަލައިގަނެ، މި މައްސަލައިގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

---

[6] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 2015/06/SC ސަރކިއުލަރު، އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 2015/05 އާންމު ސިޓީ.

[7] މުއްދަތު ގުނުން ފެށި ދުވަހާއި، ނިމޭ ދުވަސް ހިމަނައިގެން.

- **ފަނޑިޔާރު ޙުސައިން ޝަހީމްގެ ޚިޔާލު:**

11. މައްސަލާގައި އިސްތިއުނާފު ހާޒިރު ފާހަގަކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް ބަލައިލުމުން، އަންނަނިވި ކަންތައްތައް ތިރީގައި ފާހަގަކުރަމެވެ.

-11.1 ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ 2010/4 ޢާއްމު ސިޓީގެ 1ގެ (ހ)ގައި ކޮންމެ ކޯޓަކުންވެސް އެކޯޓަކުން ނިންމާ މައްސަލައެއްގެ ފުރިހަމަ ޙުކުމުގައިވާ ނުކުތާތަކާއި، އެ މައްސަލައެއްގައި ކޯޓުގައިވާ ބުނެވޭ ހިމެނޭ ޚުލާޞާ ރިޕޯޓް މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ފަރާތްތަކާއި މައްސަލައިގައި ޙުކުމް ކުރި ދުވަހު ދޫކުރަންވާނެކަމުގެ ބަޔާން ކުރެވިފައި ވީނަމަވެސް، އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައި މިވާ މައްސަލައިގެ ބުނެވޭ ހިމެނޭ ޚުލާޞާ ރިޕޯޓް ޙުކުމް ކުރި ދުވަހު ދޫކުރަންވާނެކަމަށް އިސްތިއުނާފުގެ ސަރކިއުލަރގައި ދެވިފައިވުން ދެއްކި ފާހަގަކުރެވޭނެއެވެ ހަމަހަމަ ކުރިޔަށްދާކަން އެނގޭކަށް ނުފެނެ. އަދި މިކަން ތަފާތުކުރެވޭނޭގޮތެއްވެސް[8] ސަރކިއުލަރގައި ނެތެވެ. އެހެންކަމުން ޝަރުޢީ ކުރިން ދުވަހު ކޯޓުން އިޖުރާއަތުތަކުގެ ޕީރިއަޑު ކޯޓުން އަދާކުރައްވާފައިވަނީ ޤަވާޢިދާ ނުފެނެ.

-11.2 ޤާނޫނު ނަންބަރު: 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު) ގެ 42 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރާގޮތުގައި، ކޮންމެ ކޯޓަކުން ނިންމާ މައްސަލައެއް ނިމޭ ދުވަހުން ފެށިގެން ވީހާވެސް 14 (ސާދަ) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި، އެ މައްސަލައެއް ނިންމި ގޮތުގެ ތަފްޞީލު ކަމާބެހޭ ފަރާތްތަކަށް ދޫކުރުމުގެ އިންތިޒާމު އެ ކޯޓުން ހަމަޖައްސަންވާނެކަމުގައެވެ. ނަމަވެސް 23 މޭ 2017 ވަނަ ދުވަހު ދައުލަތުގެ ފަރާތުން ހުށަހެޅި އެދުނު ދިޔައީ އެފަރާތަށް ކުރިމަތިކުރި ކޯޓުން ފޮނުވާފައިވަނީ އޭގެ 667[9]

---

[8] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-P/95-CR/2019/100 ސިޓީ

[9] ބަންދު ދުވަސްތައް ހިމަނައިގެން

ދުވަސް ފަހުން 20 މާރިޗު 2019 ވަނަ ދުވަހުއެވެ[10]. މިއީ ކަމުގެ މަސްލަހަތު އޮތް ފަރާތަކަށް މައްސަލަ ނިންމި ގޮތުގެ ރިޕޯޓު ލިބުން އިންތިޒާމު ހަމަޖެއްސުމަށް ޤާނޫނުން ލާޒިމުކޮށްފައިވާ ޕްރޮސީޖަރަލް ކޮޕީން ވަޒީފާ އިޖުރާއާތުގެ ތެރެއިން އަދާނުކުރުން ދެކެމެވެ.

-11.3 އިސްތިއުނާފުގެ މުއްދަތަކީ، ކަވާއިދު ޤާނޫނުތަކުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތުގެ މަތިން މައްސަލައިގެ ޝަރީޢަތް ނިމުމުން މައްސަލަ އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް ލިބޭ މުއްދަތެވެ. ޤާނޫނުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ މުއްދަތު ހަމަވުމަށްފަހު، އިސްތިސްނާއީ ހާލަތްތަކުގައި ފިޔަވައި އިސްތިއުނާފު ބަލައިގަނެވޭކަށް ނެތެވެ.

-11.4 އެހެންކަމުން، ކޯޓުތަކުން ނިންމާ މައްސަލަތައް އިސްތިއުނާފުކުރަން ބޭނުންވާ ފަރާތްތަކަށް އެކަމުގެ ނުގެއްލޭނެ ގޮތަކަށް، ޤާނޫނުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތުގެ މަތިން، މައްސަލައިގެ ޚުލާސާ ރިޕޯޓާއި އަދި ޝަރީޢަތް ނިމުނުގޮތުގެ ރިޕޯޓު ކަނޑައެޅި ހުކުމްކުރާ ލިބުން އިންތިޒާމު ހަމަޖެއްސުމަށްފަހު، ޝަރީޢަތް ކޯޓުތަކުގެ ޕްރޮސީޖަރުތަކުގައި، އެޕީލް ގޮތް އެއްގޮތަށް އިސްތިއުނާފުކުރުމުގައި، އެފަދަ އަދާކުރެވޭ ފުރުސަތު ލިބިގެން ދެވިގެން ނުވާނެއެވެ.

-11.5 އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ ޙައްޤަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީން ކަށަވަރުކޮށްދީފައިވާ ޙައްޤެކެވެ. އެއީވެސް ގެއްލިގެންނުދާނެ ނުވަތަ ހަނިވާގޮތަށް އެއްވެސް ފަރާތަކުން ބަދަލުކުރުމަކީ ކުރެވިދާނެ ކަމެއް ނޫނެވެ. އެއީ ހިފަހައްޓާފައިވާ ޙައްޤެއްކަމުގައި ވީނަމަވެސް، ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުން އަދާކުރަންޖެހެއެވެ. އަދި ބަލައިގަނެވޭނީ ޤާނޫނުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައެވެ. ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2020/SC-A/108,109,110 ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ނިންމުމުގެ 33ވަނަ ނަންބަރުގައިވެސް އެގޮތަށް ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

---

[10] ހައިކޯޓުން ބެލި މި މައްސަލައިގެ ހުކުމާއި ގުޅޭ ކޯޓުގައިވާ ނަންބަރު: 145-P/95-CR/2019/100 (10 ޖުލައި 2019) ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ހުކުމް.

11.6- އެހެންކަމުން، އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 564/Cr-C/2013 ޤަޟިއްޔާގެ ޙުކުމް ރިޕޯޓާއި އަދި ޝަރީޢަތުގެ ނިމުން ގޮތުގެ ރިޕޯޓު ދާއިރާތަކުގައި ކޯޓުން އަމަލުކުރާނެގޮތް، ގޮސްތުގައި ކަނޑައަޅައި ޤާނޫނުތަކާއި ޚިލާފުވެ ކަމަށް އަހުރެން ފެނެއެވެ.

11.7- ދަށުކޯޓުން، ވަކީލުން، މަޙްޟަރުގެ ދިފާޢުގެ ބަޔާންތަކުގެ ފަރާތްތަކުން ވަކާލާތު، ދައުވާކުރާ ހުށަހަޅާ ތާރީޚުގައި މަޙްޟަރުތަކުގައި ކަނޑައަޅާ ހުށަހެޅި ގޮތަށް ރިޕޯޓް މަޙްޟަރުގައި ހުށަހެޅި ވަޒީފާތަކާއި މަޙްޟަރުގައި ހުށަހަޅާ ތާރީޚުގައި ދަށުކޯޓުން ޝަހާދަތްތަކުގެ، އެ މަޙްޟަރުގެ ހުށަހެޅި ތަޙުޤީޤު، ނުވަތަ މަޙްޟަރުގެ ރިޕޯޓް ހުށަހަޅާ ވަޒީފާއިން ޖަލްސާތަކުގެ ވަކާލާތު ކޯޓުގައި އެދިފައިވާ މަޙްޟަރުގެ ހުށަހެޅި ތާރީޚު ވަކިވެފައި 867[11] ތާރީޚު ވަކިންނެވެ. އަދި 23 ޖުލައި 2017 ވަނަ ތާރީޚުގައެވެ.[12] ފަރާތަކީ މަޙްޟަރުގެ އިސްތިއުނާފު ކުރުމުގެ މުއްދަތު ފަހަނައަޅައިގެން އެވަނީ ތާރީޚު ވަކިން އެކަމަށް އެދިފައެވެ. ދައުލަތުން ރިޕޯޓް ޙަވާލުކުރެވޭ އެހެނިހެން ގިނަ މަޙްޟަރުތަކާއި އެއްގޮތަށް ދައުލަތުން މި މަޙްޟަރުގެ ހުށަހެޅި އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް ފަސްކުރުމަށް ބަޔާންކުރެވުނު ސަބަބުތަކެއް ގާނޫނީގޮތުން އެކަށީގެންވާކަން ނުފެނެއެވެ. އެހެންކަމުން ދައުލަތުގެ ވަކާލާތުން އަދާކުރި ކަނޑައެޅިގެން ދައުލަތުން ރިޕޯޓް ހުށަހެޅުމަށް އެދިފައިވާ ކަމާގުޅޭގޮތުން މަޙްޟަރު އިސްތިއުނާފު ކުރުމުގެ ޙައްޤު ނިގުޅައި އެއްވެސް ކަމަކާ ނުބެހޭ ސަބަބަކާ އެކުއެވެ.

---

[11] ޖަލްސާގެ މަޙްޟަރު ވަނީ ދައުލަތައް ރިޕޯޓް ހުށަހަޅައިގެން.

[12] ހައިކޯޓުން ޝަރީޢަތުގެ މަޙްޟަރުގެ މަސައްކަތުގެ ދިވެހިން ރެކޯޑްކުރާ ނަންބަރު: 145-P/95-CR/2019/100 (10 ޖުލައި 2019) ތާރީޚުގެ ކޯޓުގެ ސިޓީ.

- **ޙުކުމް:**

ދެންފަހެ، އިސްވެ ފާހަގަކުރެވުނު ކަންކަން އަލީގައި ހުރުމުން، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު: 564/Cr-C/2013 ޤަޟިއްޔާއަކީ އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ މުއްދަތު ހަމަވުމަށްފަހު އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއް ނެތި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ބަލައިގަންނަވާ މައްސަލައެއްކަމަށްނުވާތީ، މި މައްސަލަ އިތުރަށް މި ހައިކޯޓުގައި ބަލައި ކުރިއަށްގެންދިޔުމުގެ ބޭނުމެއް ނެތްކަމަށް މި މައްސަލަ ބެލި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުންގެ އިއްތިފާގުން ކަނޑައަޅައި، ޙުކުމްކުރީމެވެ.

މިޤަޟިއްޔާ ބަލައި ޙުކުމް ކުރީ:

ފަނޑިޔާރު ޝުޢައިބު ޙުސައިން ޒަކަރިއްޔާ

ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުﷲ ދީދީ
(ރިޔާސަތު)

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު